

บทที่ 5

สรุปความสำคัญของการสอนวิชาภูมิศาสตร์

คุณลักษณะของครูสอนวิชาภูมิศาสตร์

1. ต้องมีความรู้ดีในเรื่องที่จะสอน
2. ต้องใฝ่หมอบุ้เสมอ พึงข่าวสารการเมือง แสวงหาความรู้ที่อยู่ตลอดเวลา และหาวิธีการสอนใหม่ ๆ มาใช้ประกอบในการสอน
3. ต้องสามารถเลือกแสวงหาและเรียบเรียงข้อความ และวัสดุที่เกี่ยวข้องกับภูมิศาสตร์ สามารถนำมาสอนมาใช้ให้เหมาะสม
4. ต้องรู้จักแนะนำ นักเรียนให้เข้าใจที่จะดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ
5. ต้องรู้จักสร้างสิ่งกัปรหึมนโนคคิ (Concept) และทัศนคติที่ดีให้เป็นไปตามเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ที่เลือกสรรที่ดี
6. ต้องใช้เทคนิคที่ดีเพื่อให้ได้ผลตามจุดประสงค์
7. ต้องรู้จักสังเกต พิจารณาสภาพแวดล้อมที่ปรากฏจริง
8. ให้เด็กเรียนรู้จากประสบการณ์ และมีส่วนร่วมในการเรียน ให้เหมาะสมกับความเจริญทางร่างกาย สมอง อารมณ์ และสังคม
9. ต้องสอนให้ใค้เนื้อหาที่คิที่สุด เวลาค้นอยที่คิที่สุด และผู้เรียนเหมือนน้อยที่คิที่สุด
10. ครูสอนภูมิศาสตร์ ต้องมีความรู้ดี มีคุณธรรมดี สอนดี

ความหมายของการสอน

การสอน (Teaching) คือ กระบวนการต่าง ๆ ที่จะส่งเสริมให้บุคคลเจริญงอกงามทุกด้าน และรู้จักปรับปรุงตัวเองให้มีชีวิตอยู่ในสังคมได้

เทคนิค (Technique) หมายถึง กลวิธีในการสอน หรือวิธีวิชาการ

วิธีสอน (Method of Teaching) หมายถึง แนวความคิดของครูที่มีวิธีการแสวงหาความรู้ รวมทั้งบทบาทของครูและนักเรียน วิธีสอนแบ่งเป็น 2 วิธี คือ

1. วิธีที่ยึดถือปฏิบัติต่อเนื่องกันมา ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการอธิบาย บรรยาย
2. วิธีที่ยึดถือครูเป็นผู้ประสานงานให้ความร่วมมือ ยึดเอานักเรียนเป็นศูนย์กลาง

ครูพึงยึดถือสิ่งต่อไปนี้

1. จุดมุ่งหมายของการศึกษาและบทเรียน
2. ลักษณะเนื้อหาวิชา
3. ตัวครูเอง
4. สถานที่และบุคลากร ตลอดจนเครื่องมือช่วยอำนวยความสะดวกต่าง ๆ

วิธีสอนแบบต่าง ๆ

วิธีสอนที่ใช้ในการสอนวิชาภูมิศาสตร์

ระดับประถมศึกษา

1. แบบสาริตและทดลองรวมทั้งการให้นักเรียนมีโอกาสสังเกตพิจารณาอย่างง่าย ๆ
2. แบบเล่าเรื่องหรือนิทานให้นักเรียนฟัง
3. แบบอธิบายสั้น ๆ
4. แบบใช้วัสดุทัศนอุปกรณ์ช่วยและการพาไปศึกษานอกสถานที่
5. แบบฝึกหัดสร้างทำง่าย ๆ
6. แบบทวน

ระดับมัธยมศึกษา

1. วิธีสอนแบบแก้ปัญหา (Problem Solving Method) มี 5 ขั้นตอน คือ
  - 1.1 การกำหนดปัญหาให้ถูกต้อง

- 1.2 การตั้งสมมติฐาน
- 1.3 การทดลองและเก็บข้อมูล
- 1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 1.5 การสรุปผล

ประโยชน์ของแบบการสอนวิธีแก้ปัญหา

1. ในด้านความสนใจ ครูเร้าความสนใจให้เด็ก เกิดความอยากเรียน
2. เด็กได้เนื้อหาวิชา ได้ปฏิบัติกิจกรรมหาทางแก้ปัญหา มีความคิดโดยอิสระ
3. เด็กได้เจริญทางอารมณ์ ทางสังคมมากจากการประกอบกิจกรรมเป็นกลุ่ม

2. วิธีการสอนแบบสืบสวน-สอบสวน (Inquiry Method)

วิธีสอนแบบสืบสวน-สอบสวน คือ วิธีที่เน้นชวนการให้เด็กเกิดทักษะในการคิดอย่างมีวิจารณญาณเพื่อคิดค้น เสาะแสวงหาเหตุผล วิเคราะห์วิจัย

การสอนแบบสืบสวน-สอบสวน เป็นการสอนที่ครูจัดประสบการณ์ให้นักเรียนเกิดปัญหาข้อขัดแย้ง และการที่จะหาสาเหตุที่อธิบายปัญหานั้น

การสอนแบบสืบสวน-สอบสวนแบ่งออกเป็น 3 ชนิด คือ

1. การสอนแบบสืบสวน-สอบสวน ชนิดที่นักเรียนเป็นผู้ถาม
2. การสอนแบบสืบสวน-สอบสวน ชนิดครูเป็นผู้ถาม
3. การสอนแบบสืบสวน-สอบสวน ชนิดที่ครูและนักเรียนช่วยกันถาม

ลักษณะเด่นบางประการของการสอนแบบสืบสวน-สอบสวน

1. การอภิปรายชี้แจงในห้องเรียน เป็นไปในรูปของการสนทนา ชักถามข้อเท็จจริงต่าง ๆ
2. อาศัยข้อเท็จจริงเป็นหลักฐาน สนับสนุนสมมติฐาน
3. ช่วยให้นักพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

ชั้นต่าง ๆ ของการสอน มีดังนี้

1. ชี้นำเข้าสู่ปัญหา
2. ชี้นำตั้งสมมติฐาน หรือ ขบวนการสร้างทฤษฎี
3. ชี้นำสำรวจค้นคว้าหรือลงมือปฏิบัติ
4. ชี้นำรวบรวมหลักฐานหรือข้อมูล
5. ชี้นำสรุปหลักเกณฑ์

- ข้อดี
1. เด็กได้เรียนรู้จักตั้งปัญหา สังเกต เป็นคนช่างคิด ช่างวิเคราะห์
  2. เด็กได้เกิดเกิดความคิดกว้างขวาง เข้าใจความสัมพันธ์ของสิ่งที่เรียน
  3. ช่วยให้บรรยากาศในห้องเรียนคึกคัก สนุก คึกคัก
  4. ช่วยให้เด็กเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียน

- ข้อบกพร่อง
1. ใช้เวลามากสำหรับบทเรียนหนึ่ง ๆ เพราะต้องใช้เวลาเสาะแสวงหาข้อเท็จจริง

หาข้อเท็จจริง

2. ไม่สอดคล้องกับหลักสูตรและอุปกรณ์ที่มีอยู่

3. การสอนแบบหน่วย (Unit Method)

หน่วยการสอน คือ

1. กลุ่มหัวข้อย่อยที่มีเนื้อหาสัมพันธ์กัน นำมาจัดเรียงลำดับก่อนหลังเสียใหม่

ภายใต้หัวข้อใหญ่

2. หน่วยงานแต่ละหน่วยมีความสมบูรณ์ในตัวของมันเอง
3. หน่วยสอนแต่ละหน่วยสามารถสอนให้สัมพันธ์กับวิชาอื่นที่เกี่ยวข้อง
4. หน่วยการสอนที่ดีควรรวบรวมวิธีสอนหลาย ๆ วิธีเข้าช่วย เพื่อให้เด็กเกิดความรู้

ความเข้าใจ

ผลประโยชน์ของการสอนแบบหน่วย

1. ทำให้วิชาสัมพันธ์กันและใช้วัสดุเพื่อช่วยในการเรียนรู้หลายอย่าง
2. สนองความต้องการของเด็ก
3. ให้เด็กที่มีความแตกต่างกันทำงานร่วมกันได้ตามถนัด
4. ให้เด็กฝึกหัดค่าเงินชีวิตในโรงเรียนแบบประชาธิปไตย
5. ให้เด็กเกิดทักษะในก้นาง ๆ ที่เป็นประโยชน์
6. ไม่จำกัดเวลาว่าจะต้องจบลงในชั่วโมงเดียวตามความเหมาะสม

ขั้นในการสร้างหน่วย (Basic steps in making a unit Plan)

1. เลือกหัวข้อ คั้งปัญหาที่จะศึกษาตามหลักสูตร
2. ขั้นตั้งวัตถุประสงค์ประสงค์ของบทเรียน และตีความให้เป็นพฤติกรรมที่นักเรียนสามารถปฏิบัติได้
3. ขั้นเลือกเนื้อหาของหน่วย จากหลักสูตร ตำราเรียนโดยศึกษาเพิ่มจากเอกสารต่าง ๆ
4. ขั้นเลือกกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับเนื้อหา
5. ขั้นเลือกอุปกรณ์ชนิดต่าง ๆ มาประกอบการเรียนการสอน
6. ขั้นวัดผลนับจากเริ่มต้นบทเรียนไปจนจบบทเรียน

- ข้อดี
1. ใช้เนื้อหาวิชาในแนวกว้างโยงเนื้อหาวิชาเข้าด้วยกัน
  2. ทำให้การสอนความรู้แยกเป็นวิชาย่อย ๆ ได้
  3. นักเรียนได้ผ่านพบเนื้อหาวิชาทุก ๆ ชั้น ทำให้ได้เรียนรู้แม่นยำขึ้น
  4. สอดคล้องกับการเรียนรู้

- ข้อเสีย
1. ไม่สามารถวางแผนในระยะยาว ซึ่งอาจนานถึงหนึ่งสัปดาห์ อาจไม่เหมาะสม
  2. ครูควบคุมดูแลไม่ทั่วถึง นักเรียนได้ก็ไม่ทั่วถึง

4. การสอนแบบ Open-Classroom

การสอนแบบนี้นำหลักทฤษฎีการสอนแบบพิพัฒนาการ มาใช้กับเด็กเป็นศูนย์กลาง
การสอน

วิธีการ

- จัดห้องเรียนเป็นรูปครึ่งวงกลม หรือแยกเป็นกลุ่ม
- จัดสภาพห้องเรียนให้มีบรรยากาศ ตามเรื่องที่จะเรียน
- เมื่อถึงเวลาเปิดโอกาสนักเรียนได้คอมเมนต์หาจากเรื่องที่เรียนมากที่สุด
- การพาไปศึกษานอกสถานที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะช่วยให้ได้ประสบการณ์

ตรง

- การประเมินผลใช้ทั้ง เทคนิคพิจารณาและทดสอบ

5. วิธีสอนแบบอุปมาน (Deductive Method)

เป็นวิธีสอนจากกฎไปหาตัวอย่าง

- เป็นการสอนโดยนำเอาหลักความจริงที่เป็นกฎอยู่แล้วไปใช้ให้เกิดประโยชน์
- สอนทีละขั้นทีละน้อยอย่างค่อย ๆ ไป ไม่สรุปเร็วเกินไป

6. วิธีสอนแบบอุปนัย (Inductive Method) เป็นการเรียนรู้จาก
ตัวอย่างไปเป็นส่วนรวม และให้นักเรียนคิดค้นด้วยตนเอง จนสรุปเป็นหลักการที่ได้

7. วิธีสอนแบบโครงการ (Project Method) ผู้ก่อตั้ง คือ William H.
 Kilpatrick สอนให้นักเรียนได้คิด และเกิดการเรียนรู้

โครงการแบ่งออกเป็น

1. โครงการเกี่ยวกับการสำรวจ (Exploration project)
2. โครงการเกี่ยวกับการสร้างวัสดุ (Material Project)

3. โครงการเกี่ยวกับการเล่น (Play Project)
4. โครงการเกี่ยวกับทักษะและความรู้ (Skill and learning Project)
5. โครงการแก้ปัญหา (Intellectual of Problem Project)

ข้อเสีย กลุ่มเนื้อหาวิชาต่าง ๆ น้อย เสียเวลามาก อาจได้รับผลไม่คุ้มค่า

ข้อดี ส่งเสริมความคิดริเริ่ม ผิดแผกให้รู้จักคิดหาเหตุผล และนำมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

6. วิธีสอนแบบเฮร์บาร์ต (Herbartian Method)

Johan Frederick Herbart นักการศึกษาชาวเยอรมัน มี 5 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นเตรียมหรือนำเข้าสู่บทเรียน (Preparation) ได้รับความสนใจด้วยการทบทวนความรู้เดิม และเกิดความอยากเรียน
2. ขั้นสอน เป็นขั้นที่ครูนำความรู้มาถ่ายทอดให้นักเรียน
3. ขั้นทบทวนและเปรียบเทียบหรือสัมพันธ์
4. ขั้นสรุป
5. ขั้นใช้

9. วิธีสอนแบบทดลอง (Laboratory Method) คือ วิธีสอนให้เกิดประสบการณ์ใหม่ ๆ และข้อเท็จจริงจากการสอบสวนและทดลอง

10. วิธีสอนแบบการแสดงบทบาท (Role Playing)

คือ การแสดงบทบาทในสถานการณ์ที่สมมติขึ้น กำหนดให้สมาชิกในกลุ่ม แสดงบทบาทของบุคคลที่ปรากฏในเหตุการณ์เป็นรายคน

11. วิธีศึกษาภายใต้การควบคุม (Supervised Study) เป็นบทเรียนแบบครูให้คำแนะนำแก่นักเรียน ในการปฏิบัติเพื่อการเรียนรู้ที่ละขั้นตอน

12. วิธีสอนแบบทำงานกลุ่ม (Group Process Method)

วิธีสอนแบบนี้จัดให้นักเรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม นักเรียนแต่ละคนมีตำแหน่งหน้าที่

ของตน

13. วิธีสอนแบบอภิปราย (Discussion Method) มีวิธี 3 วิธี คือ

1. การเตรียมการ โดยใช้แหล่งวิชาการที่ดีที่สุด
2. การอภิปราย เตรียมเด็ก สถานที่และวิธีการพูด
3. การประเมินผล

14. วิธีสมมติสถานการณ์ (Simulation Technique) คือ วิธีการสมมติ

สถานการณ์เหมือนกับเป็นจริง แบ่งเป็น 5 ชั้น คือ

1. ชั้นนำ (Introduction) นำผู้เรียนให้รู้หลักเกณฑ์พื้นฐานและข้อมูลที่จำเป็นแก่การปฏิบัติ

2. ชั้นปฏิบัติการ (Execution)

3. ชั้นวิเคราะห์ (Analysis) รวมผู้เรียนกลุ่มย่อย

4. ชั้นศึกษา (Study)

5. ชั้นเปรียบเทียบ

15. วิธีสอนแบบสร้างสรรค์ (Creative Teaching)

หมายถึงขบวนการคิด การกระทำลงงานใหม่ ๆ ที่มนุษย์คิดและประดิษฐ์ขึ้น Wallas ได้สรุปไว้ 4 ขั้นตอน คือ

1. ชั้นเตรียมการ รวบรวมข้อมูลต่าง ๆ
2. ชั้นพักตัว
3. ชั้นคิดออก
4. ชั้นพิสูจน์

16. การสอนเป็นคณะ (Team Teaching)

Team Teaching

หมายถึง การจัดการเรียนการสอนอย่างหนึ่ง

ที่มีครูสองคน หรือมากกว่าปรึกษาหารือเพื่อวางโครงการสอน ทำการสอนตลอดจนวัดผลการเรียน
ร่วมกันในวิชาใดวิชาหนึ่ง

บทที่ 6สรุปการพิจารณาหลักสูตรใหม่ ประกอบด้วยสื่อแบบเรียนและหนังสืออ่านประกอบระดับชั้นมัธยมศึกษาหลักสูตรวิชาสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นพุทธศักราช 2521จุดประสงค์

1. เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ รวมทั้งสิ่งที่มนุษย์
คิดค้นสร้างขึ้นมา เพื่อให้นำไปใช้ในการเลือกตั้งที่ อยู่อาศัย เลือกการประกอบอาชีพ ได้อย่างเหมาะสม
กับสภาพท้องถิ่นนั้น ๆ และตลอดจนนำความรู้ทางภูมิศาสตร์ไปปรับปรุงแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น
ในชีวิตประจำวันของคนเราได้เป็นอย่างดี
2. เพื่อให้เกิดความรัก ความผูกพันกับท้องถิ่นของตน ความรับผิดชอบ ความสัมพันธ์
ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมตลอดจนเห็นคุณค่าถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึง
ความเจริญผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ
3. เพื่อให้มีความเข้าใจและวิเคราะห์ความเป็นมาในอดีตและสภาพปัจจุบันทางสังคม
ขนบธรรมเนียมประเพณี ศาสนา วัฒนธรรม เศรษฐกิจและการเมือง ซึ่งเป็นผลงานของคนไทยที่สร้าง
สมเอาไว้ในอดีต